

การท่องเที่ยวชุมชนกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมพื้นที่
 ชุมน้ำหนองไชยวาน บ้านดอนแดง อำเภอสรีสงคราม จังหวัดนครพนม
 Community Tourism and Environmental Conservation
 Participation in Nong Chaiwan Wetland Dondeng Village,
 Srisongkhram District, Nakhon Phanom Province

พรหมภัสสร ชุณหบุญญพิทย์*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นที่มีต่อประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวชุมชนในพื้นที่ชุ่มน้ำหนองไชยวาน บ้านดอนแดง อำเภอสรีสงคราม จังหวัดนครพนม (2) ศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจของประชาชนท้องถิ่นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (3) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมบริเวณพื้นที่ชุ่มน้ำหนองไชยวาน บ้านดอนแดง อำเภอสรีสงคราม จังหวัดนครพนม (4) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการได้รับรายได้จากการท่องเที่ยวชุมชนและความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมพื้นที่ชุ่มน้ำหนองไชยวาน บ้านดอนแดง อำเภอสรีสงคราม จังหวัดนครพนม โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง สุ่มครัวเรือนจำนวน 50 ครัวเรือน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการใช้สถิติ ค่าร้อยละและค่าเฉลี่ย

*อาจารย์ประจำวิทยาลัยการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมบริการ มหาวิทยาลัยนครพนม

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนท้องถิ่นส่วนใหญ่เห็นว่าการท่องเที่ยวชุมชนก่อให้เกิดประโยชน์เชิงเศรษฐกิจมากที่สุด คือเกิดรายได้เพิ่มขึ้น รองลงมาคือ ได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น ผลการทดสอบสมมติฐาน ปรากฏว่า การได้รับรายได้จากการท่องเที่ยวชุมชนและความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนกับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมบริเวณพื้นที่ชุ่มน้ำหนองไขววน ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นในข้อเสนอแนะจากงานวิจัยครั้งนี้ รัฐจึงควรตระหนักถึงการได้รับผลประโยชน์ด้านรายได้ของชุมชนอย่างเท่าเทียมควบคู่ไปกับการให้ความรู้ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแก่ชุมชน อันจะนำไปสู่การท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนในที่สุด

คำสำคัญ : การท่องเที่ยวชุมชน การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จังหวัดนครพนม พื้นที่ชุ่มน้ำหนองไขววน

ABSTRACT

The objectives of this research were to study 1) local people opinions on community tourism benefit in Nong Chaiwan Wetland Dondeng Village, Srisongkhram District, Nakhon Phanom Province, 2) the local people knowledge and understanding about sustainable tourism, 3) the level of local people participation in environmental conservation at Nong Chaiwan Wetland Dondeng Village, Srisongkhram District, Nakhon Phanom Province, and 4) the relationship of community tourism benefit and the knowledge of sustainable tourism on the levels of local people participation in environmental conservation at Nong Chaiwan Wetland Dondeng Village, Srisongkhram District, Nakhon Phanom Province. The purposive sampling was employed to select a total of 50 households from the village. Questionnaire survey was carried out to collect data. Percentage and Mean was employed to analysis data research.

The results found most local people agreed that community tourism brought benefit to the communities. The monetary value was seen as the highest benefit to the communities, secondly, the knowledge and understanding of sustainable tourism, and finally the environmental conservation. The hypothesis testing revealed that the tourism income and the knowledge and understanding of sus-

tainable tourism, and finally level of environmental conservation participation were not significant different. Thus, the government should take into account for consideration the equality of benefit from the community based tourism together with the educating about environmental conservation to local people. That will lead to the sustainably tourism management in eventually.

Key Words: Community Based Tourism, Sustainable Tourism, Nakgon Phanom province, Nong Chaiwan Wetland

บทนำ

พื้นที่ชุ่มน้ำเป็นระบบนิเวศที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ประเทศไทยมีพื้นที่ชุ่มน้ำ ประมาณ 36,616 ตารางกิโลเมตร หรือร้อยละ 7.5 ของพื้นที่ประเทศ ประเทศ (คณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ, 2556) แต่ในปัจจุบัน พื้นที่เหล่านี้ถูกคุกคามจากการบุกรุก และการพัฒนาในรูปแบบต่างๆ ระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำ มีบทบาทสำคัญต่อความสมบูรณ์ของระบบนิเวศ เนื่องจากเป็นได้ทั้งแหล่งน้ำ แหล่งสำรองน้ำ เป็นขอบเขตกั้นการไหลเข้าของน้ำเค็ม ป้องกันการกัดเซาะของชายฝั่ง และช่วยในการป้องกันการตกตะกอน รวมถึงกรองแร่ธาตุและสารพิษอื่นๆพื้นที่ชุ่มน้ำยังอุ้มชูประชากรสัตว์ป่าที่หลากหลาย ทั้งสัตว์บกและสัตว์น้ำ มันเป็นที่อาศัยสำหรับนกอพยพและทำหน้าที่เป็นที่ ผสมพันธุ์และวางไข่สำหรับปลาหลายร้อยสายพันธุ์ ซึ่งรวมไปถึงสัตว์น้ำที่เลี้ยงลูกด้วยนมที่หายาก เช่น พะยูนหางแฉก (Dugong) พะยูนหางกลม (Manatee) และโลมาน้ำจืด พื้นที่ชุ่มน้ำโดยเฉพาะในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นแหล่งดำรงชีวิตที่สำคัญสำหรับคนชนบทส่วนใหญ่ น้ำจืดสร้างรายได้สำหรับผู้คน เป็นแหล่งอาหารที่มีโปรตีนและมีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่รวมถึงวัฒนธรรมของชุมชนมาเป็นระยะเวลานาน (Board, M. E. A., 2016)

จากการสำรวจพบว่า หนองไชยวาน จัดเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับท้องถิ่น เป็นส่วนหนึ่งของป่าบุงป่าทามในลุ่มน้ำสงครามตอนล่าง บริเวณโดยรอบของหนองเป็นพื้นที่โล่ง แต่ผิวน้ำถูกปกคลุมด้วยพรรณไม้จำพวกหญ้าแพรกน้ำ ผือ หัวทรงกระเทียม หญ้าหนวดปลาตุ๊ก เป็นต้น ระดับน้ำในหนองน้ำมีความลึกประมาณ 50 เซนติเมตร ในฤดูแล้ง แต่ในฤดูฝนระดับความลึกของน้ำโดยเฉลี่ยประมาณ 2-4 เมตร หนองไชยวาน มีความเป็นเอกลักษณ์โดดเด่น คือ เป็นแหล่งที่พบพืชเฉพาะถิ่นได้แก่ อินทวาน้ำ (Kailasenia lineata (Craib) Tirveng) และที่หายาก

ได้แก่ ต้นไชยวาน (Cephalanthustetrandra (Roxb.) Ridsd.&Bakh. f.) และเป็นส่วนหนึ่งของระบบนิเวศลุ่มน้ำสงครามตอนล่าง มีพื้นที่ป่าบุงป่าทามซึ่งเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยและอนุบาลพันธุ์ปลาและสัตว์น้ำนานาชนิด ที่มีคุณค่าและความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำรงชีพของชุมชนท้องถิ่น โดยชาวบ้านสามารถเก็บหาผลผลิตจากหนองน้ำ ได้แก่ ปลา พืชพรรณ และสัตว์ เพื่อบริโภคในครัวเรือน และจำหน่ายเพื่อเป็นรายได้แก่ครัวเรือน นอกจากนี้ชุมชนยังนำน้ำมาใช้ประโยชน์เพื่อผลิตน้ำประปาหมู่บ้าน และใช้สำหรับทำนาปรังในฤดูแล้ง และใช้พื้นที่ชุ่มน้ำเป็นแหล่งเลี้ยงโค-กระบือ นอกจากการใช้ประโยชน์โดยตรงแล้วหนองไชยวาน ยังมีคุณค่าที่ชุมชนได้รับโดยอ้อม เช่น พื้นที่ชุ่มน้ำเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสิ่งมีชีวิตนานาชนิด ช่วยกรองของเสีย มลพิษจากการเพาะปลูก และ เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีชื่อเสียงอีกแห่งของกลุ่มพื้นที่ชุ่มน้ำในลุ่มน้ำสงครามตอนล่าง เป็นต้น คุณค่าและความสำคัญของพื้นที่ชุ่มน้ำหนองไชยวาน จึงจำแนกได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่ คุณค่าด้านการสนับสนุนการดำรงชีพของมนุษย์ (Life Support) คุณค่าด้านสังคมวัฒนธรรม (Social-cultural) และคุณค่าด้านกระบวนการผลิต (Wetland Production) โดยคุณค่าของหนองไชยวานที่เห็นได้ชัดเจน ได้แก่ Ecological Values, Agricultural Values และ Wetland Product Values ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่นทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งหากพื้นที่ชุ่มน้ำถูกทำลายหรือทำให้เสื่อมโทรมลง จะมีผลกระทบโดยตรงต่อการทำมาหากินเพื่อดำรงชีพของชาวบ้านจากคุณค่าที่มีอยู่ของหนองไชยวาน จึงทำให้ปัจจุบัน WWF (World Wildlife Fund) ได้ส่งเสริมให้เป็นหนองไชยวานเป็นแหล่งอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พร้อมไปกับการส่งเสริมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เนื่องจากหนองไชยวานมีทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญต่อนันทนาการและการท่องเที่ยว กิจกรรมที่พบเห็นได้เสมอ เช่น กีฬาทางน้ำ การตกปลา การดูนก การถ่ายภาพธรรมชาติ การศึกษาธรรมชาติ การศึกษาชีวิตสัตว์ป่า การว่ายน้ำ การดำน้ำ การเล่นเรือ การพายเรือเล่น และอื่นๆ อีกมากมายและเป็นแหล่งสำคัญสำหรับการศึกษาวิจัยทางธรรมชาติวิทยา การศึกษากระบวนการความสมดุล ในระบบธรรมชาติทั้งระบบ เป็นแหล่งที่สมควรทำการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม เป็นสถานที่ใช้สอนให้การศึกษาและให้การอบรมแก่ประชาชน

ประโยชน์และคุณค่าของพื้นที่ชุ่มน้ำหนองไชยวานมีมากมายจนกระทั่งชาวบ้านดอนแดง ผู้ใช้ประโยชน์จากพื้นที่โดยตรง ได้เกิดแนวคิดของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในหนองไชยวานนำไปสู่กิจกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ในพื้นที่ชุ่มน้ำหนองไชยวานขึ้นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในพื้นที่ชุ่มน้ำหนองไชยวาน ได้กลายเป็นแหล่งรายได้ใหม่แก่คนในพื้นที่ เป็นแหล่งพักผ่อน

รองรับนักท่องเที่ยวจากที่ต่างๆ ทำให้ประชาชนบ้านดอนแดงมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เนื่องจากการนำการท่องเที่ยวมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนในชุมชนและการร่วมมือในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในพื้นที่ชุ่มน้ำที่ชุมชนใช้หาอยู่หากินมาใช้ให้เกิดประโยชน์ชาวบ้านดอนแดงยังได้แสดงให้เห็นการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว ที่มีการจัดการที่เป็นระบบและมีความเข้าใจกันในกลุ่มของผู้เข้าร่วมกลุ่มเพื่อให้ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง รวมถึงเป็นการสร้างความมั่นคงแข็งแรงของชุมชนได้อย่างยั่งยืน ตรงตามแนวคิดที่ว่าประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวจะส่งผลให้ประชาชนท้องถิ่นหวงแหนและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม Holden, A. (2016)

ดังนั้น จากสถานการณ์ข้างต้น ประเด็นที่น่าสนใจก็คือ การท่องเที่ยวโดยชุมชน ดังกล่าวสามารถทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองไขยวาน ตามความคาดหวังหรือไม่ โดยงานวิจัยมุ่งศึกษาในประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำของประชาชนในท้องถิ่นกับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งมีสมมุติฐานว่า ผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน น่าจะมีส่วนร่วมในการรักษาพื้นที่ชุ่มน้ำ เพราะการมีความรู้และความเข้าใจในหลักการสำคัญของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่ต้องรักษาฐานทรัพยากรท่องเที่ยวไว้ให้ได้ จึงจะทำให้การท่องเที่ยวมีความยั่งยืน และงานวิจัยยังมุ่งศึกษาประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พื้นที่สีเขียวของประชาชนในท้องถิ่นกับรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยว ทั้งนี้ การได้รับรายได้ น่าจะปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่จะนำไปสู่การอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำโดยมีสมมุติฐานว่า ประชาชนท้องถิ่นที่ได้รับรายได้จากการท่องเที่ยว น่าจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำมากกว่าผู้ที่ไม่ได้รับรายได้จากการท่องเที่ยว โดยในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยคัดเลือกพื้นที่ชุ่มน้ำหนองไขยวาน บ้านดอนแดง อำเภอสรีสงคราม จังหวัดนครพนม เป็นพื้นที่ศึกษา

วัตถุประสงค์

1. ศึกษาความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นที่มีต่อประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวชุมชนในพื้นที่ชุ่มน้ำหนองไขยวาน บ้านดอนแดง อำเภอสรีสงคราม จังหวัดนครพนม
2. ศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจของประชาชนท้องถิ่นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
3. ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมบริเวณพื้นที่ชุ่มน้ำหนองไขยวาน บ้านดอนแดง อำเภอสรีสงคราม จังหวัดนครพนม

4. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการได้รับรายได้จากการท่องเที่ยวชุมชนและความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมบริเวณพื้นที่พื้นที่ชุ่มน้ำหนองไขวยาว บ้านดอนแดง อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดนครพนม

บททวนวรรณกรรม

การท่องเที่ยวชุมชน

ฉันทพร วณิชฤทธา (2550) และ พิมพะระวี โรจน์รุ่งสัจด์ (2553) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวชุมชน (Community Tourism) ไว้ว่า การท่องเที่ยวชุมชนคือการท่องเที่ยวที่อาศัยองค์ประกอบของชุมชนที่มีอยู่แล้วหรือศักยภาพเป็นพื้นฐาน โดยมีผู้ประกอบการหรือภาครัฐจัดการหรือส่งเสริมให้เข้ามาให้ท่องเที่ยวในชุมชน Boonratana (2010) ยังกล่าวว่า การท่องเที่ยวชุมชนเป็นการเรียกสถานการณ์การท่องเที่ยวในมิติเชิงพื้นที่ที่เกิดมีการท่องเที่ยวโดยเน้นการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในบริเวณชุมชนที่มีผู้อยู่อาศัยโดยนักท่องเที่ยวเป็นผู้มาเยือน (Guest) ส่วนประชาชนในชุมชนเป็นเสมือนเจ้าบ้าน (Host) ซึ่งการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้มาเยือนกับเจ้าบ้านนั้น โดยทั่วไปเรามักมองในฐานะผู้ให้บริการหรือจำหน่ายสินค้าแต่ในมุมมองของมานุษยวิทยาแล้ว การท่องเที่ยวเป็นมากกว่าการค้าการขายเพราะยังเป็นการเชื่อมโยงและการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกัน

สำหรับประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากการท่องเที่ยวชุมชนมีหลายประการ แต่สิ่งสำคัญคือประโยชน์ในด้านการพัฒนาของชุมชนเอง ลักษณะแบบนี้เป็นการท่องเที่ยวที่สร้างขึ้นเพื่อตอบสนองปัญหา หรือความต้องการของชุมชนบางอย่างซึ่งอาจไม่ใช่ด้านเศรษฐกิจเพียงประการเดียว ดังนั้น ประโยชน์ที่ชุมชนได้รับนั้นอาจมีหลากหลาย เช่น หากต้องการแก้ปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อมของชุมชนนั้น ก็จะได้การจัดการสิ่งแวดล้อมโดยทางอ้อม ดังนั้นประโยชน์ก็คือสิ่งที่เป็นเป้าหมายกับชุมชนในตอนแรกเพื่อประโยชน์ทางการพัฒนาการจัดการ มากกว่าประโยชน์ในเรื่องรายได้ ส่วนประโยชน์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับเมื่อไปท่องเที่ยวชุมชนก็คือ นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับความ เป็นชุมชนและสิ่งที่ชุมชนต้องการนำเสนอ เช่น เมื่อชุมชนต้องการนำเสนอในด้านสิ่งแวดล้อม เรื่องของต้นไม้ คนในท้องถิ่นอาจพาไปดูพรุ ป่า หรือลำน้ำ นักท่องเที่ยวก็จะได้รับประโยชน์ที่เป็นข้อเท็จจริง และได้เรียนรู้ไปพร้อมๆ กัน

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

Bello, E. (2016) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชน ได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อันมีผลกระทบถึงตนส่วนไป Amin, A., และ Ibrahim, Y. (2016) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า หมายถึงกระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริมชักนำและสร้างโอกาสให้ประชาชนทั้งส่วนบุคคล กลุ่มชน ชุมชน สมาคมมูลนิธิ และองค์กรอาสาสมัครเข้ามามีบทบาทในการดำเนินงานในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือ หลายๆ เรื่องแล้วแต่กรณี และ Lee, H. (2013) ได้สรุปว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเข้าร่วมอย่างแข็งขันและอย่างเต็มที่ของกลุ่มบุคคลผู้มีส่วนได้เสียในทุกขั้นตอนของโครงการ หรืองานพัฒนาชนบท โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมในอำนาจการตัดสินใจ และหน้าที่ความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วมเข้าร่วมจะเป็นเครื่องประกันว่าสิ่งที่ผู้มีส่วนได้เสียต้องการที่สุด นั้น จักได้รับการตอบสนอง และทำให้มีความเป็นไปได้มากขึ้นว่า สิ่งที่ทำไปนั้นจะตรงกับความต้องการที่แท้จริง และมั่นใจมากขึ้นว่าผู้เข้าร่วม ทุกคนจะได้รับประโยชน์เสมอหน้ากัน

การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

Rowland, L. (2014) ได้กล่าวไว้ว่า การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (Natural Resource Conservation) หมายถึง การใช้ทรัพยากรธรรมชาติด้วยวิธีการฉลาดเหมาะสมโดยใช้อย่างประหยัดให้เกิดประโยชน์และเกิดคุณค่ามากที่สุด รวมทั้งการปรับปรุงของเสียให้นำกลับมาใช้ใหม่ เพื่อให้เกิดการสูญเสียน้อยที่สุด

Wellington, F. (2016) ได้กล่าวไว้ว่าการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง การรู้จักใช้ทรัพยากร ธรรมชาติอย่างชาญฉลาดให้เป็นประโยชน์ต่อมหาชนมากที่สุด และใช้เป็นเวลานานที่สุด ทั้งนี้ ต้องให้สูญเสียทรัพยากรธรรมชาติโดยเปล่าประโยชน์น้อยที่สุด และจะต้องกระจายการใช้ประโยชน์โดยทั่วถึงกันด้วย

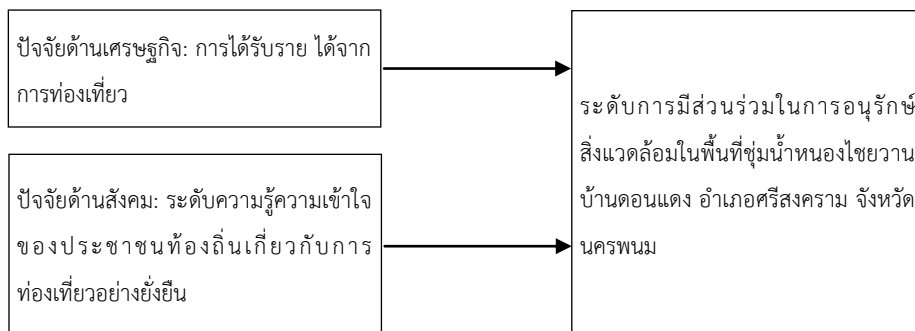
จากความหมายดังกล่าวของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ จะมีลักษณะของการจัดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติแต่ละประเภทอย่างชาญฉลาด ทรัพยากรธรรมชาติชนิดใดหายากหรือลดจำนวนน้อยลง ถ้านำมาใช้ประโยชน์อาจทำให้เกิดผลเสียหายได้ ในสภาพนี้จะต้องนำหลักของการสงวน มาใช้ และในการใช้อย่างประหยัดและพยายามเพิ่มปริมาณให้เพียงพอก่อนที่จะนำไปใช้ในอนาคตสิ่งที่สำคัญ คือ ควรหาวิธีการที่จะทำให้มีทรัพยากรธรรมชาติมีไว้ใช้ประโยชน์ตลอดไป

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นที่อาศัยในหมู่บ้านดอนแดง อำเภอสรีสงคราม จังหวัดนครพนม ที่มีกาให้บริการการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุ่มน้ำหนองไขหวาน เกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองไขหวาน

กรอบแนวคิด

การศึกษากการท่องเที่ยวชุมชนกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในพื้นที่ชุ่มน้ำหนองไขหวาน บ้านดอนแดง อำเภอสรีสงคราม จังหวัดนครพนม มีกรอบแนวคิดในวิจัยไว้ดังนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ ศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวชุมชนกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในพื้นที่ชุ่มน้ำหนองไขหวาน บ้านดอนแดง อำเภอสรีสงคราม จังหวัดนครพนมโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลักในการรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ทำการศึกษาในช่วงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2559 รวบรวมข้อมูลทุติยภูมิเกี่ยวกับจำนวนประชากรและจำนวนครัวเรือนในพื้นที่ศึกษาเพื่อนำไปใช้ในการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่จะทำการศึกษา รวบรวมเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่ศึกษาด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุ่มน้ำ เพื่อนำไปใช้สร้างแบบสัมภาษณ์ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ

2.1 ประชากรเป้าหมาย และขนาดตัวอย่าง ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ คริวเรือนในหมู่บ้านดอนแดง อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มชาวบ้านที่มีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวชุมชน และเป็นผู้ที่พักอาศัยอยู่ในหมู่บ้านดอนแดง ไม่นต่ำกว่า 1 ปี จำนวนทั้งสิ้น 50 คน โดยคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2.2 การสร้างเครื่องมือ สร้างแบบสอบถามเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล โดยการศึกษาตำราเอกสาร และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งแบบสอบถามออกเป็น 4 ตอน ประกอบด้วย (1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (2) ความรู้ความเข้าใจของประชาชนท้องถิ่นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (3) ความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำคัญของการท่องเที่ยวชุมชนต่อสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจและสังคมของชุมชน กิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยว (4) การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในพื้นที่ชุมน้ำ

2.3 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการท่องเที่ยวและการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อขอคำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามให้ตรงตามเนื้อหาและครอบคลุมวัตถุประสงค์ในการวิจัย โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ของข้อคำถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำคัญของการท่องเที่ยวในด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม ได้สัมประสิทธิ์อัลฟาเท่ากับ 0.85 และข้อคำถามเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยวิธี Kuder-Richardson (KR.20) มีค่า KR.20 เท่ากับ 0.72

2.4 การเก็บข้อมูลภาคสนาม นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพไปเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นหัวหน้าครัวเรือนหรือตัวแทนครัวเรือนโดยเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจากผู้ที่มีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวชุมชน จำนวน 50 ตัวอย่าง ยังหมู่บ้านเป้าหมายในวันที่มีกิจกรรมท่องเที่ยวชุมชนช่วงเดือนตุลาคม 2559 คือเป็นวันที่นักท่องเที่ยวเข้ามาয়พื้นที่ชุมน้ำหนองไชยวาน และวันที่ไม่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนในพื้นที่ชุมน้ำ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่เก็บได้ทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์ จัดทำคู่มือลงรหัส (Codebook) และทำการลงรหัส (Coding) ข้อมูลทุกส่วน จากนั้นวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล

โดย โปรแกรมสำเร็จรูป ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่อบรรยายค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และใช้ใช้สถิติค่า t-test ในการวิเคราะห์สมมุติฐานหาความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและด้านสังคมที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในพื้นที่สีเขียว

ผลการวิจัย

1. ความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวชุมชนและประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวชุมชน

ตารางที่ 1 ความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นต่อประโยชน์ของการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชน

ประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวชุมชน	ร้อยละ (n = 50)
1. การได้รับการยอมรับจากคนในชุมชน	56.8
2. ได้รับความรู้ความเข้าใจ	68.2
3. การได้เพื่อนใหม่	64.9
4. มีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น	66.9
5. ได้รับรายได้เพิ่มขึ้น	94.5

จากตารางที่ 1 ผลจากความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นต่อประโยชน์ของการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนประชาชนท้องถิ่นส่วนใหญ่ พบว่า ร้อยละ 94.5 ประชาชนในท้องถิ่นเห็นว่าชุมชนได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวในเชิงเศรษฐกิจมากที่สุด คือ เกิดรายได้เพิ่มขึ้น ในชุมชน รองลงมาคือด้านสังคมในประเด็นที่ชุมชนได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยคิดเป็นร้อยละ 68.2 และความคิดเห็นของประชาชนในด้านสิ่งแวดล้อม คนในชุมชนเห็นว่าการท่องเที่ยวทำให้เกิดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น ร้อยละ 66.9 ซึ่งจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ชาวบ้านระบุว่า การท่องเที่ยวกระตุ้น ให้ชาวบ้านตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อม และความสะอาด ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญ ที่นักท่องเที่ยวทั่วไปให้ความสำคัญ

ส่วนความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำคัญของกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีต่อการพัฒนาชุมชนในด้าน เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม (ตารางที่ 2) ผลการวิจัยพบว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวถ่ายรูปธรรมชาติ ดูนก และเดินศึกษาธรรมชาติ เป็นกิจกรรมที่ประชาชนท้องถิ่นเห็นว่า มี

ความสำคัญต่อชุมชนในด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในระดับมาก กิจกรรมการพายเรือชมธรรมชาติในพื้นที่ชุ่มน้ำ มีความสำคัญในด้านเศรษฐกิจ ต่อชุมชนสูง ส่วนกิจกรรมที่มีผลต่อการพัฒนาชุมชนด้านสังคมสูงสุด คือ กิจกรรมโฮมสเตย์ หมู่บ้านโอท็อปตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และกิจกรรมเที่ยวชมการทำอาหารพื้นบ้าน ทำเสื่อกก วิชาหกิจชุมชน มีความสำคัญระดับปานกลางด้านการเข้าร่วมบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนนั้น ส่วนใหญ่เป็นการเข้าร่วมกลุ่มและเป็นคณะกรรมการ เช่น กลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กลุ่มสตรีทอเสื่อกก กลุ่มโฮมสเตย์ กลุ่มประมงพื้นบ้าน เป็นต้น

ตารางที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำคัญของกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีต่อการพัฒนาชุมชนในด้าน เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

กิจกรรม	ค่าเฉลี่ยระดับความสำคัญต่อชุมชนในด้าน		
	เศรษฐกิจ	สังคม	สิ่งแวดล้อม
1. โฮมสเตย์	2.24(M)	2.20 (M)	1.66 (L)
2. กิจกรรมพายเรือชมธรรมชาติ	2.36 (H)	2.03 (M)	1.68 (M)
3. หมู่บ้านโอท็อปตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	1.67 (M)	2.20 (M)	1.84 (M)
4. การนำเที่ยวหมู่บ้านชมวิถีชีวิต	2.02 (M)	2.03 (M)	2.08 (M)
5. การเช่าปั่นจักรยานนำเที่ยว	1.80 (M)	2.00 (M)	2.26 (M)
6. กิจกรรมเดินทางศึกษารธรรมชาติ	1.68 (M)	1.99 (M)	2.51 (H)
7. กิจกรรมถ่ายรูปธรรมชาติ	1.57 (L)	1.99 (M)	2.52 (H)
8. กิจกรรมตุนก	1.52 (L)	2.01 (M)	2.52 (H)
9. กิจกรรมศึกษาวิถีชุมชน ประมงพื้นบ้าน	1.76 (M)	2.02 (M)	2.33 (M)
10. กิจกรรมเที่ยวชมการทำอาหารพื้นบ้าน ทำเสื่อกก วิชาหกิจชุมชน	1.99 (M)	2.18 (M)	1.66 (L)

2. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

จากการศึกษา กลุ่มตัวอย่างจำนวน 50 ตัวอย่างพบว่า ร้อยละ 97 ชุมชนมีความรู้ความเข้าใจ ต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ที่นำไปสู่กระตุ้นให้ชุมชนมีจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ เมื่อศึกษาถึงระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในภาพรวม (ตารางที่ 3) พบว่าได้ความรู้ความเข้าใจกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนจากการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน มีค่าคะแนนเฉลี่ย 10.67 (S.D.=2.213)

ตารางที่ 3 การจำแนกระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ระดับความรู้ความเข้าใจ	ความหมาย	ร้อยละ
ระดับสูง	คะแนน>10.67	52.7
ระดับต่ำ	คะแนน<10.67	47.3
รวม		100.0
ค่าคะแนนเฉลี่ย		10.67
		(S.D.=2.213)

3. รูปแบบและระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม พื้นที่ชุ่มน้ำหนองไผ่หวาน บ้านดอนแดง อำเภอสรีสงคราม จังหวัดนครพนม

ตารางที่ 4 ระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของประชาชนในพื้นที่ชุ่มน้ำ หนองไผ่หวาน บ้านดอนแดง อำเภอสรีสงคราม จังหวัดนครพนม

ระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	รวม (ร้อยละ)
ไม่เคยเข้าร่วม	12.8
เข้าร่วมกิจกรรม 1-3 ครั้ง/ปี	45.9
เข้าร่วมกิจกรรม >3-5 ครั้ง/ปี	23.4
เข้าร่วมกิจกรรม >5 ครั้ง/ปี	17.9
รวม	100

ผลการศึกษา ถึงระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองไผ่หวาน โดยวัดเป็นจำนวนครั้ง ของกิจกรรมที่เข้าร่วม พบว่า ชุมชนบ้านดอนแดงส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของประชาชนในพื้นที่ชุ่มน้ำหนองไผ่หวาน 1-3 ครั้งต่อปี ร้อยละ 45.9 รองลงมา เข้าร่วมกิจกรรมมากกว่า 3- 5 ครั้งต่อปี ร้อยละ 23.4 และเข้าร่วมมากกว่า 5 ครั้งต่อปี ร้อยละ 17.9 ตามลำดับ ดังใน (ตารางที่ 4) ซึ่งเป็นผลมาจากการที่ชุมชนบ้านดอนแดง มีกิจกรรมท่องเที่ยวหลากหลาย มีความเชื่อมโยงและส่งเสริมกับกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมหลายกิจกรรม ตัวอย่างเช่น กิจกรรมพายเรือชมธรรมชาติ และปั่นจักรยานวิถีชีวิตชุมชนในหมู่บ้าน และประมงพื้นบ้าน ซึ่งชุมชนตระหนักถึงคุณภาพของสิ่งแวดล้อมที่ดี

4. การทดสอบสมมุติฐานความสัมพันธ์ระหว่างการได้รับรายได้จากการท่องเที่ยวชุมชนและความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมบริเวณพื้นที่ชุ่มน้ำหนองไขววน บ้านดอนแดง อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม

การได้รับรายได้จากการท่องเที่ยวและความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนนั้น มีความสัมพันธ์กับปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในพื้นที่ชุ่มน้ำหนองไขววน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยจากการศึกษา พบว่ากลุ่มตัวอย่าง ผู้มีระดับความรู้สูงเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสูงกว่าผู้มีความรู้ความเข้าใจต่ำ อธิบายได้ว่า เมื่อมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งมีหลักการสำคัญคือการอนุรักษ์ฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไว้เพื่อให้ได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว ได้ยั่งยืนยาวนาน ก็น่าจะเข้าใจและเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์สูงด้วยเช่นกัน (ตารางที่ 5) นอกจากนี้ ผลการศึกษายังได้ชี้ให้เห็นเพิ่มเติมว่า การได้รับรายได้จากการท่องเที่ยวมีส่วนสัมพันธ์ในทางบวกกับการเข้าร่วมกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของพื้นที่ชุ่มน้ำหนองไขววน

ตารางที่ 5 การทดสอบสมมุติฐานความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านเศรษฐกิจและด้านสังคมที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในพื้นที่สีเขียว

ปัจจัยอิสระ	ค่า t	P-value
1. การได้รับรายได้จากการท่องเที่ยว	-4.208	0.000
2. ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	4.491	0.000

สรุปและอภิปรายผล

1. ประชาชนในหมู่บ้านดอนแดง ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการท่องเที่ยวชุมชนก่อให้เกิดประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจมากที่สุด คือ เกิดรายได้เพิ่มขึ้นในชุมชน ในมุมมองของท้องถิ่นแล้ว การท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อชุมชน และน่าจะเป็นตัวแปรสำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาชุมชนจากรายได้จากการท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Adongo, R., et al., (2017) ที่กล่าวว่าประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากการท่องเที่ยวมีหลายประการ แต่สิ่งสำคัญคือประโยชน์ในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ของชุมชนเอง อันส่งผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนท้องถิ่นมีความสุข สามารถดูแลจัดการทรัพยากรและสังคมเศรษฐกิจด้วยตนเองเป็นหลัก

2. ในส่วนของระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของประชาชน ในหมู่บ้านดอนแดงมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง แสดงให้เห็นว่าประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชน ซึ่งระดับความรู้ความเข้าใจของประชาชนจะส่งผลต่อกระบวนการจัดการความรู้ในการส่งเสริมและพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ทำให้เกิดความยั่งยืนได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัฐทิศา โรจนประศาสน์ (2558) ที่วิจัยหัวข้อเรื่อง ความยั่งยืนของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนชายฝั่งจังหวัดตรัง

3. ระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของประชาชนในพื้นที่ชุ่มน้ำหนองไขววนอยู่ในระดับสูง ซึ่งเป็นผลมาจากประชาชนมีความตระหนักถึงคุณค่าของพื้นที่ชุ่มน้ำ และนำไปสู่การเกิดจิตสำนึกในการจัดกิจกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ชุ่มน้ำที่ตนเป็นเจ้าของอยู่สอดคล้องกับ Warburton, D., (2013) ที่พบว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำกิจกรรมหรือการเป็นส่วนหนึ่งในโครงการพัฒนาชุมชน จะทำให้เกิดความตระหนักในความเป็นเจ้าของต่อสถานที่หรือสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อความเป็นอยู่ของตนเอง โดยเฉพาะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติอันเป็นฐานของปัจจัยสี่

4. การได้รับรายได้จากการท่องเที่ยวและความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนนั้น มีความสัมพันธ์กับปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในพื้นที่ชุ่มน้ำหนองไขววน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเมื่อเศรษฐกิจดี ประชาชนมีรายได้สม่ำเสมอมีความเป็นอยู่อย่างที่ต้องการจะทำให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนในท้องถิ่น (Uysal, M., et al., 2016) รวมถึงการท่องเที่ยวยังส่งผลต่อตระหนักถึงประโยชน์ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เป็นฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชน และอาจกล่าวได้ว่า การส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมย่อมมีส่วนต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำหนองไขววน ดังนั้น การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว นอกจากประชาชนจะได้รับผลประโยชน์ด้านรายได้ตอบแทนเรียบร้อยแล้ว การได้รับความรู้ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจะนำไปสู่กระบวนการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชนอันจะนำไปสู่การท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนในที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. จากผลการศึกษาพบว่า การได้รับรายได้จากการท่องเที่ยวมีส่วนในการกระตุ้นให้ประชาชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมพื้นที่ชุ่มน้ำหนองไขววนสูงขึ้น ดังนั้น จึงควรกระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยวที่กระจายรายได้สู่คนในท้องถิ่นอย่างเหมาะสม

2. ควรทำความเข้าใจกับชาวบ้านในชุมชน เกี่ยวกับ กิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ธรรมชาติ กิจกรรมสิ่งแวดล้อมศึกษา และการสื่อความหมายธรรมชาติ ว่ามีความสำคัญอย่างไร และควรส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นกิจกรรมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา โดยทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล และกรมป่าไม้ ควรมีการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ฝึกอบรม ศึกษาดูงานเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เพื่อป้องกันการเกิดผลกระทบต่อทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในอนาคต ประสานและร่วมมือกันในการจัดกิจกรรมการอนุรักษ์ อาทิ การจัดงานปลูกต้นไม้ การปล่อยปลาในหนองหรือจัดกิจกรรมให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปลูกสร้าง และบำรุงพื้นที่ชุ่มน้ำหนองไซหวาน ให้ชุมชนได้ตระหนักรู้ถึงคุณค่าของพื้นที่ชุ่มน้ำ และเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ มากขึ้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งต่อไป

การทำวิจัยเกี่ยวกับเรื่องการท่องเที่ยวชุมชนกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม พื้นที่ชุ่มน้ำในครั้งต่อไป นั้น ควรศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่คาดว่าจะมีผลและอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชนในพื้นที่ชุ่มน้ำอื่นๆ เพิ่มเติม เช่น ทศนคติ แนวความคิดความพึงพอใจของชุมชนต่อการจัดการที่ดิน การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน และการจัดโซนนิ่ง ในเขตพื้นที่อนุรักษ์ ความคาดหวังในผลประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับและแนวความคิดเกี่ยวกับการได้รับความช่วยเหลือหรือสนับสนุนจากราชการและองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น และควรศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อสภาพแวดล้อมของพื้นที่ชุ่มน้ำ เพื่อป้องกันการเกิด ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมในอนาคต

บรรณานุกรม

- คณะกรรมการทรัพยากรน้ำ. (2556). **หลักเกณฑ์และกรอบแนวทางในการอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำ**. สืบค้นเมื่อ ตุลาคม 2559, จาก <https://goo.gl/7ouKQC>.
- ณัฐทิศา โรจนประศาสน์ และคณะ. (2558). **ความยั่งยืนของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนชายฝั่งจังหวัดตรัง**. วารสารเกษตรศาสตร์ (สังคม), (36)1, 60 – 73.
- ฉันทพร วณิชฤทธา. (2550). **การจัดการความรู้ในชุมชน : กรณีศึกษาด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนมีส่วนร่วม จังหวัดสมุทรสงคราม**. วิทยานิพนธ์, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พิมพ์ระวี โรจนรุ่งสัจด์ย์. (2553). **การท่องเที่ยวชุมชน**. กรุงเทพฯ, โอ.เอส.พรีนติ้งเฮาส์.

- Adongo, R., Choe, J. Y., & Han, H. (2017). **Tourism in Hoi An, Vietnam: impacts, perceived benefits, community attachment and support for tourism development.** *International Journal of Tourism Sciences*, 17(2), 86-106.
- Amin, A., & Ibrahim, Y. (2016). **Sustainable community participation in homestay program.** *International Business Management*, 10(1), 18-23.
- Bello, F. G., Lovelock, B., & Carr, N. (2016). **Enhancing community participation in tourism planning associated with protected areas in developing countries: Lessons from Malawi.** *Tourism and Hospitality Research*.
- Board, M. E. A. (2016). **Ecosystems and human well-being: Wetlands and water synthesis.** World Resources Institute, Washington, DC.
- Boonratana, R. (2010). **Community-based Tourism in Thailand: The Need and Justification for an Operational Definition.** *Kasetsart Journal Social Science*. 31(2), 280-289.
- Lee, T. H. (2013). **Influence analysis of community resident support for sustainable tourism development.** *Tourism Management*, 34, 37-46.
- Rowland, E. L., Cross, M. S., & Hartmann, H. (2014). **Considering Multiple Futures: Scenario Planning To Address Uncertainty in Natural Resource Conservation.** US Fish and Wildlife Service, Washington, DC.
- Holden, A. (2016). **Environment and tourism.** New York : Routledge.
- Uysal, M., Sirgy, M. J., Woo, E., & Kim, H. L. (2016). **Quality of life (QOL) and well-being research in tourism.** *Tourism Management*, 53, 244-261.
- Warburton, D. (2013). **Community and sustainable development: participation in the future.** New York : Routledge.